

Bijenplan gemeente Oosterzele

Achtergrond

Het gaat niet goed met de bijen. De bijenpopulatie staat de laatste jaren enorm onder druk. Nochtans zijn bijen van cruciaal belang voor de bestuiving van vele inheemse planten en landbouwgewassen.

De massale sterfte van de zowel de honingbijen als de solitaire bijen heeft vooral te maken met ziekten en parasieten en het gebruik van pesticiden, maar ook het verdwijnen van nestgelegenheden en gebrek aan voedsel spelen hierin een rol.

Het is hoog tijd om op alle niveaus in de samenleving te handelen in het belang van de bijen. De gemeente kan en wil hierin een belangrijke rol spelen.

De gemeenteraad keurde op 23 maart 2016 na positief advies van de Miniraad de ondertekening van het charter 'Bij-vriendelijke gemeente' goed. De effectieve plechtige ondertekening gebeurde op donderdag 24 maart 2016.

Kader

Charter 'bij-vriendelijke gemeente' geschreven door Bart Van Asten en ten volle onderschreven en gesteund door alle Vlaamse imkerfederaties ondertekend op 24 maart 2016.

Bestuursakkoord 2013-2018, §8.8: we bewaren het open, groene en bloeiende karakter van de gemeente, ook buiten de natuurgebieden en stimuleren de inwoners om hetzelfde te doen.

Het Bijenplan past ook volledig in de vijfde strategische doelstelling van de gemeente Oosterzele: 'duurzaamheid'. Oosterzele stelt duurzaamheid voorop in alle aspecten van het beleid.

Doelstellingen van het bijenplan

1. Inzetten op het verbeteren van de leefomstandigheden van de bijen door het creëren van een stuifmeelrijke omgeving op openbare plaatsen en zorgen voor nestgelegenheden
2. Sensibiliseren van de inwoners
3. Sensibiliseren van landbouw en industrie

Doelstellingen omzetten in de praktijk

De doelstellingen van het bijenplan vertalen naar een aantal concrete acties en maatregelen die zich situeren in het dagelijkse beleid van de gemeente.

1. *Zorgen voor een stuifmeelrijke omgeving op het openbaar domein*
 - a. Drachtplanten op openbaar domein.
 - b. Gefaseerd maaien.
 - c. Nulgebruik van bestrijdingsmiddelen.

- d. Plaatsen van bijenhotels.
 - e. Interne communicatie rond het bijenplan.
 - f. Interne communicatie met de brandweer.
2. *Sensibiliseren van de inwoners*
 - a. Verhoging van het maatschappelijk draagvlak.
 - b. Acties rond het verdelen van drachtplanten of bloemenzaad.
 3. *Sensibiliseren van landbouw en industrie*
 - a. Bijvriendelijke aanleg van bedrijventerrein.
 - b. Sensibilisering landbouwers.
-

1. *Zorgen voor een stuifmeelrijke omgeving en nestplaatsen op het openbaar domein*

a. Drachtplanten (nectar- en stuifmeelplanten) op het openbaar domein

Door een verhoging van het aantal drachtplanten met een verschillende bloeiperiode, zorgen we voor extra voedselgelegenheid zowel voor de vroegste bijen, alsook voor de winterbijen. Zo vinden zij voldoende reservevoedsel in het najaar om de winter te overleven.

Doelstelling:

- Verhoging van het aantal drachtplanten.
- Verhoging van de diversiteit aan drachtplanten.
- Spreiding van de bloeiperiode.

Uitvoering:

- Inventariseren en evalueren van het bestaande groen:
 - Bijvriendelijke beplanting behouden.
 - Stuifmeelwoestijnen indien mogelijk omvormen.
- Nieuwe aanplantingen of heraanplantingen gebeuren met aandacht voor drachtplanten en diversiteit (bloeiperiodes).
- Aandacht voor bijvriendelijk onderhoud van drachtplanten: niet te vroeg snoeien, zodat de planten effectief kunnen bloeien.
- Randen van speelzones, begraafplaatsen, sportterreinen, stroken tussen rijweg en fiets- of voetpad, ... onderzoeken om deze in te richten als bijenparadijs, alsook verloren braakliggende stukjes.
- De aanleg van een voorbeeldborder.
- Ook in bloembakken zo veel mogelijk gebruik maken van drachtplanten.

Aandachtspunten:

- De groendienst tijdens de ontwerpfase van projecten betrekken bij de planning van de groenaanleg.
- Aanplantingen moeten standplaatsgeschikt zijn d.w.z. rekening houden met de kenmerken van de aangeplante soorten en hun eisen aan de omgeving, de bodemgesteldheid, de functie van het domein en andere omgevingsfactoren.

b. Bermbeheerplan

In Vlaanderen is de oppervlakte van de wegbermen groter dan de oppervlakte van alle natuurreservaten samen. Ecologisch bermbeheer kan sterk bijdragen tot het natuurbehoud en de instandhouding van veel wilde planten en dieren. In woon- en landbouwgebieden is er vaak geen of te weinig mogelijkheid om wilde planten spontaan te laten groeien en bijbehorende fauna (zoals bijen) te laten overleven. Bermen vormen vaak de laatste uitwijkplaats.

Met een goed bermbeheer kan de esthetische kwaliteit, de soortenrijkdom en de zeldzaamheidswaarde van de bermen aanzienlijk verbeterd worden. Oosterzele maait sinds 2014 volgens de aanbevelingen van het bermbeheerplan.

Doelstelling:

- Instandhouding van de ecologisch waardevolle bermen.
- Op lange termijn opwaarderen van ecologisch arme bermen naar rijke bio- diverse bermen.

Uitvoering:

- Maaien volgens de richtlijnen van het bermbeheerplan.
- Gerichte en regelmatige sensibilisering rond het bermbeheerplan tijdens het maaiseizoen.
- In de bermen horen ook bomen en struiken thuis, waar mogelijk worden die aangeplant.
- Snoeien volgens uitgewerkt onderhoudsplan.
- Eventueel beroep doen op tuinbouwonderwijs. Onze streek is bekend om haar productie van allerlei plantgoed en heeft ook scholen die daarin opleiden. Bijdragen van de leerlingen die in het straatbeeld zichtbaar zijn kunnen hen stimuleren om fier te zijn over hun prestaties.

Aandachtspunten:

- Inwoners zijn het vaak niet eens met het gevoerde maaibeleid. Zij zien het dikwijls als het niet onderhouden van de bermen door de overheid, waardoor ze zelf aan het maaien slaan of gebruik maken van pesticiden. Gerichte sensibilisering door frequent en nadrukkelijk te informeren over wettelijke bepalingen en beleidsdoelstellingen. 'Overtreders' worden persoonlijk aan- gesproken om duiding te verschaffen.
- Naast maaien, dienen ook de houtachtige elementen zoals bomen en struiken onderhouden te worden. Dit betekent tijdig snoeien op ogen- blikken die aangewezen zijn om het gewenste resultaat te bekomen: zo weinig mogelijk hinder voor mens en dier.

c. Nulgebruik van bestrijdingsmiddelen

Bestrijdingsmiddelen, ook al zijn ze specifiek, hebben dikwijls ook nadelige gevolgen voor bijen en andere insecten die niet tot de doelorganismen van de bestrijding behoren. Vooral verzwakte bijenvolkeren kunnen hier hinder van ondervinden.

Doelstelling:

- Nulgebruik van bestrijdingsmiddelen op het openbaar terrein.

Uitvoering:

- Gebruik van alternatieve bestrijdingsmethoden zoals borstelen en branden, heet watertechniek ...
- Onderhoudsprogramma opmaken in functie van zones.
- Bij aanleg en onderhoud van patrimonium aandacht besteden aan tegel-voegwerk
- Bij aanleg en onderhoud van patrimonium aandacht besteden aan moeilijk bereikbare plaatsen en perken in het kader van arbeidsintensiever onderhoud.
- Inwoners stimuleren om hun eigen stuk voetpad zonder pesticiden te onderhouden.

Aandachtspunten:

- Sensibilisering en informatie m.b.t. het nulgebruik (idem bermbeheerplan) en met het feit dat niet elk pijltje gras of onkruid moet verdwijnen.
- Stelselmatig bij aanleg of onderhoud van wegen en paden aandacht besteden aan de onderhoudsfactor door kruid geen kans te geven door het vermijden van kieren en spleten of te kiezen voor gemakkelijk te onderhouden groenpartijen.

d. Plaatsen van bijenhôtels en/of insectenhôtels

Solitaire bijen zijn belangrijk voor het behoud van biodiversiteit. Vaak gaat het om soorten die maar één enkele plantensoort bestuiven. Bovendien hebben solitaire bijen een klein vliegbereik. Solitaire bijen moeten daarom een nestgelegenheid in de buurt van het voedsel vinden. Regelmatig onderhouden en gesnoeid groen verkleint het aantal nestgelegenheden voor solitaire bijen.

Doelstelling:

- Actieve, visuele sensibilisering.
- De inrichting van insectenhôtels draagt bij tot de instandhouding van de soort en van de planten die zij bestuiven.

Uitvoering:

- Bijenhôtel als blikvanger eventueel laten maken door klassen houtbewerking van PTI in Zottegem.
- Diversiteit aan bijenhôtels plaatsen in de geschikte gebieden en infoborden voorzien.
- Eventueel ook opstellen aan scholen waar de goede voorwaarden aanwezig zijn (beplanting) .

Aandachtspunten:

- Hôtels plaatsen waar voldoende voedselplanten in de buurt zijn, of planten voorzien.
- Voldoende informeren om zo de onwetendheid en vooroordelen te ontkrachten en/of de angst voor insecten.

e. Interne communicatie met dienst openbare ruimte

De groendienst zorgt voor de aanplant en onderhoud van het openbaar domein. Hierbij moet ook aandacht geschonken worden aan het bijenplan - bijentoets.

De afdeling 'werken in eigen beheer' staat in voor het onderhoud en de herstelling van de gemeentelijke wegen. Hierbij moet ook aandacht geschonken worden aan het beheersen van kruid in navolging van het herbicidenverbod.

Bij uitbesteding en uitvoering door derden van werken wordt ook aandacht besteed aan bovenstaande desiderata en criteria.

Imkerverenigingen worden in de mate van het mogelijke betrokken bij de keuze van de beplanting (oa. via de bijenplantengids van de KONVIB die de gemeente in haar bezit heeft).

- Suggestie imker: heel wat gemeenten en steden werken samen met het Nederlandse bedrijf "JUB" voor wat betreft bijenvriendelijke bloembollen en zaden. Ook de Koninklijke Oost-Vlaamse Imkersvereniging werkt samen met dit bedrijf.

Doelstelling:

- Zorgen voor een zo continu mogelijk stuifmeel- en nectaraanbod op openbaar domein overheen de seizoenen.
- Verhogen van de diversiteit aan drachtplanten op openbaar domein.
- Bij grote infrastructuurwerken waarbij de aanplant van groen is inbegrepen is het belangrijk dat de groendienst tijdig wordt betrokken voor de keuze van de beplanting.

f. Interne communicatie met brandweer

De brandweer speelt in de hele bijenproblematiek een belangrijke rol: bijen en solitaire bijen zijn beschermd, maar imkers ervaren dat brandweperlui dikwijls het verschil niet kennen tussen een bij (heel nuttig) en een wesp (te verdelgen waar hinderend). Ook hier is er werk aan de winkel.

Uitvoering:

Contact nemen met brandweer en procedure nagaan. Eventueel informeren over 'wat en hoe i.v.m. bijen' indien blijkt dat dit nodig is.

2. Sensibiliseren van de inwoners

a. Verhoging van het maatschappelijk draagvlak

Een maatschappelijk draagvlak creëren voor een bijenvriendelijke inrichting van het openbaar domein en daarbij aansluitend de private tuin. Bijen worden dikwijls verward met wespen, zodat er een ongegronde angst kan ontstaan.

Doelstelling:

- De bevolking sensibiliseren voor het belang van de maatregelen die worden genomen zoals:

Nulgebruik pesticiden Uitvoering:

- Angsten en denkbeelden.
- Inzaaien van diverse drachtplanten (bloemenweide).
- Minder en gefaseerd maaien.
- De bevolking informeren over het gedrag van bijen en op bijen lijkende soorten om bijenangst te bestrijden.
- Zoveel mogelijk inwoners aanmoedigen om hun tuin of een deel ervan insectenvriendelijk in te richten.
- Kinderen het belang van de bijen en biodiversiteit bijbrengen, alsook de angst wegnemen.
- Ecologisch tuinieren.

Uitvoering:

Angsten en denkbeelden zijn niet gemakkelijk te ontkrachten. Herhaaldelijk sensibiliseren is de boodschap.

- Webpagina aanmaken met informatie.
- Geregelde berichtgeving via eigen media, persmedia en sociale media.
- Samenwerken met imkers (bv. toeren bij de boeren 2016 - stopplaats bij een hobbyimker).
- Filmvoorstelling: 'More than honey' programmeren, indien mogelijk met commentaar van een imker.
- Samenwerking met de scholen, evt. bezoek aan een imker.
- Opleiding/infoavond ecologisch tuinieren bv. i.s.m. Vorming Plus (bib)
- Workshop bouwen van een insectenhotel.
- In een latere fase, in het kader van een demotuin, oprichten van een gemeentelijke bijenhal met bijen en met solitaire bijen. Dit heeft een grote educatieve waarde en een sensibiliserend effect. Deze hal kan op bepaalde tijdstippen opengesteld worden voor de scholen, de geïnteresseerden, ...

Aandachtspunten:

- Een bijenvriendelijke inrichting van het openbaar domein houdt in dat de aanplantingen divers zullen zijn. De aanblik zal esthetisch niet dezelfde zijn. Een deel van de bevolking zal dit als onverzorgd en verwilderd bestempelen.

b. Acties rond het verdelen van bloemenzaad en drachtplanten

Deze acties zijn bedoeld om de drempel voor de aanleg van bijenvriendelijke planten of het inzaaien van een bloemenweide te verlagen.

Doelstelling:

- Als voorbeeld zorgen voor een zo continu mogelijk stuifmeel- en nectaraanbod op openbaar domein overheen de seizoenen.
- Verhogen van de diversiteit aan drachtplanten in private tuinen.
- Wegnemen van de terughoudendheid voor het 'onkruid-uitzicht'.

Uitvoering:

- Deelname aan de actie 'verbijsterende bijen' van de provincie waarbij bloembollen worden verdeeld onder de inwoners.
- Actie in samenwerking met de Minaraad (bv. sponsoring bon voor het afhalen van een bijenplant bij een deelnemende boomteler of bloemenwinkel) .
- Aanbieden aan de inwoners van een bijenvriendelijk samengesteld mengsel aan een aantrekkelijke prijs. Hierbij dient voldoende geïnformeerd te worden om de aanplant succesvol te maken (zaadmengsel voor welke grondsoort, maaitijdstip ...)
- Verstrekken van informatie over welke planten goede voedselbronnen zijn voor bijen.
- Subsidiereglement KLE's uitbreiden met bijenvriendelijke boomsoorten/planten of nieuw bijkomend reglement specifiek naar bijenplanten.
- Eventueel fotowedstrijd organiseren #oosterzelehoudtvanbijen Instagram.
- Eventueel wedstrijd 'leukste bijenhotel' organiseren - worden dan uitgezet in Oosterzele (zie 1d) .
- Eventueel bebloemingswedstrijd organiseren.
- Acties organiseren in de 'Week van de bij' (2017: van 28 mei tot 4 juni)
- Pancarte met info over bijen opstellen in de bibliotheek. Deze kunnen eventueel aangevraagd worden in het Informatiecentrum voor Bijenteelt. Kan mogelijk vertrekpunt vormen van 'bijenroute' die de verschillende acties verbindt.
- Organiseren van een cursus solitaire bijen voor volwassenen (cursus Natuur-punt maart-april 2017).
- In 2018 is de bij gastheer tijdens de milieuweek.
- Sensibilisering over de gevaren van bestrijdingsmiddelen in de privétuin en promoten van ecologisch tuinieren door het organiseren Eco-comedyshow 'De Smoestuiner' (Velt), educatief aanbod Velt i.v.m. vermijden pesticiden in gazon en verhardingen.

3. *Sensibiliseren van de landbouwers en KMO's*

a. Bijenvriendelijke KMO-zone of bedrijfsterrein

Op KMO-zones of bedrijfsterreinen zijn er ook nog mogelijkheden om de bijen een handje te helpen.

Doelstelling:

- Verhoging van het aantal drachtplanten en nestgelegenheden.

Uitvoering:

- Bij het verlenen van een bouwvergunning of een milieuvergunning wordt er in sommige gevallen een groenscherm opgelegd. Aanmoedigen om hiervoor drachtplanten te gebruiken, opnemen in vergunning. Hierbij kan de kennis van de imkerverenigingen aangewend worden om de geschikte drachtplanten te kiezen.
- De wegbermen in de KMO-zone bijenvriendelijk aanleggen door project op te starten met AZO's. De bedrijven kopen het zaad of de planten aan en de gemeente doet de beplanting. Hier kan via sociale media eveneens promotie rond gemaakt worden.
- Bijenhotel(s) plaatsen.

b. Sensibilisering landbouwers

Door de intensieve landbouw verdwijnen grotendeels de drachtplanten langsheen de akkerranden. De cultuurgewassen bieden niet voldoende voedsel en ook geen nestgelegenheid.

Wilde bijen hebben een beperkt vliegbereik, dus als ze geen voedsel of nesting vinden, verdwijnen ze uit het landbouwgebied en zal de bijenpopulatie dalen. Nochtans zijn bijen belangrijke bestuivers die zorgen voor een goede oogst.

Niet alleen (wilde) bijen, maar ook andere insecten zijn belangrijk voor het intomen van plagen en dragen bij tot het tot stand komen van een ecologisch evenwicht.

Doelstelling:

- Verhoging drachtplanten en nestgelegenheid in landbouwgebieden.
- Belang van bijen voor de landbouw onderstrepen.
- Ecologisch herwaarderen van akkerranden.

Uitvoering:

- Infoavond i.s.m. met land- en tuinbouwraad over mogelijke beheersovereenkomsten met de VLM.
- Samenwerking tussen landbouwers en imkers.
- Promotie van vrijwillige beheersovereenkomsten in combinatie met erosie.
- Handhavingsbeleid i.v.m. met wegbermen langs landbouwgronden.